

Skötselplan för naturreservatet Rågö

Förord

I samband med revidering av beslutet för naturreservatet Rågö, revideras samtidigt skötselplanen.

Planförfattare är Patrick Isendahl, Länsstyrelsen i Kalmar län.

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet Rågö är att bevara en innerskärgård av urbergstyp med de värdefulla livsmiljöerna grunda skyddade vikar, tångsamhällen, mjukbottnar, hårdbottnar, kala små holmar och skär, naturskogsartad tall- och blandskog, ekdominerad ädellövskog, betad skog samt betade hagmarker med tillhörande naturvärdeskvaliteter i form av strukturer och funktioner samt en rik biologisk mångfald. Reservatet ska bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande arter och habitat. Reservatet ska också bidra till att hotade, sällsynta och missgynnade arter bevaras och helst ökar för att långsiktigt kunna fortleva inom sitt naturliga utbredningsområde. Friluftsliv ska, med undantag för inom fågelskyddsområden under tillträdesförbudstid, kunna bedrivas inom hela reservatet samtidigt som besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska arter och livsmiljöer

Syftet uppnås i huvudsak genom betesdrift samt viss gallring och röjning på Rågö och Horsö, naturvårdsbränning på Kalvö, skapande av död ved på Rågö samt röjning av viktiga häckningsskär. Lämpliga åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

2. Beskrivning av området

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Rågö
Objektnummer	NVR-id 2002241
Skyddsform	Naturreservat
Natura 2000 beteckning	SE0330164
Län	Kalmar
Kommun	Västervik
Fastigheter	Rågö 1:19, 1:176, 1:177, 1:178, 1:179, 1:180, s:1

Servitut och nyttjanderätter	Se bilaga 3
Totalareal (ha)	870,3 ha
Landareal (ha)	244,3 ha
Areal skyddad produktiv skogsmark (ha)	165,4
Naturtyper, Vic-Naturs indelning:	Areal (ha)
Tallskog	93,7
Lövblandad barrskog	48,3
Triviallövskog	2,8
Triviallövskog med ädellövinslag	4,6
Ädellövskog	14,6
Lövsumpskog	1,4
Övrig våtmark	1,7
Hävdad våtmark	1,9
Betesmark	39,6
Substratmark	7,0
Övrig öppen mark	1,0
Exploaterad mark	3,1
Hav	634,1
Sjö	0,6
Impediment, barr	22,6
Impediment , bland	2,0
Naturtyper, art- och habitatdirektivets indelning:	Areal (ha)
1150 *Laguner	6,1
1160 Stora vikar och sund	126,3
1170 Rev	89,1
1620 Skär och små öar i Östersjön	117,6
1630 *Strandängar vid Östersjön	1,9
1640 Sandstränder vid Östersjön	0,1
9070 Trädklädd betesmark	1,2
9080 *Lövsumpskog	1,0
Målhabitat: (Målklassning för område som ännu inte uppnått habitatstatus enligt art- och habitatdirektivet.)	
Målhabitat: 9010 *Taiga	110,6
Målhabitat: 9070 Trädklädd betesmark	94,2
Ej habitat enligt art- och habitatdirektivet	327,4
* Prioriterade naturtyper enligt EU:s art- och habitatdirektiv	
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	Laguner, Stora vikar och sund, Rev, Skär och små öar i Östersjön, Strandängar vid Östersjön, Sandstränder vid Östersjön, Trädklädd betesmark, Lövsumpskog, Taiga.
Strukturer och funktioner	Grunda skyddade vikar, tångsamhällen, mjukbottnar, hårbottnar, kala skär, tall och ek i olika utvecklingsstadier, grova träd, gamla träd, hålträd, boträd, träd med sockelbildning, död ved, stående eller liggande döda och döende träd, bränd ved, brynmiljöer, skogsbete, betad hagmark.
Arter	Ask, korskovall, ljungsnärja, ryl, apollofjäril, bredbrämad bastardsvärmare, klubbsprötad

	bastardsvärmare, brungrå högstjärt, svartfläckig högstjärt, hedpärlemorfjäril, kretsfly, silversmygare, tvärinjerat vickerfly, ål, ejder, göktyta, havsörn, mindre hackspett, nattskärna.
Friluftsliv	Besöksobjekt, landskapsbild
Övrigt	Forsknings-/referensområde

2.2 Områdets bevarandevärden

2.2.1 Kulturhistoriska bevarandevärden och historisk mark- och vattenanvändning

Rågö, Kalvö och Horsös betydande höjd över havet innebär att de legat över havets yta åtminstone sedan senare delen av bronsåldern. Några kända förhistoriska lämningar finns dock inte inom reservatet.

Rågö är ganska ensam om sitt namn i denna del av skärgården. När Råg- förekommer i ett önamn betyder det helt enkelt råg, men det är nog inte fallet här. Då det i boskapslängden från 1627 fanns en skattepliktig landbo (medeltida beteckning på en bonde som arrenderade ett krono-, frälse- eller kyrkohemman) med två kor men inget utsäde, var alltså ön namngiven innan någon rågproduktion kan ha startat. Skärgården var ett svagt åkerbruksområde ända in på 1600-talet med den tåliga rågen som dominerande sädesslag.

Kalvö är ett vanligt namn i Sveriges skärgårdar. Förleden Kalv- har två tolkningar; antingen har ön använts för kalvbete eller så är förleden en beskrivning av att ön upplevts som en avknoppning av annan landmassa (det heter ju att isberg kalvar när de släpper mindre isberg).

I Smålands skärgårdar finns flera Horsö. Förledet Hors- betecknar vanligtvis häst och kan tyda på hästbete. Under 1400-talet lades "fodring" till de allmänna skatteplikterna; varje hemman var skyldigt att hålla kungens, länsherrens eller fogdens hästar och hästkarlar med kost och logi några dagar per år. Det tidiga 1600-talets boskapslängder redovisar mycket hästar i skärgården, men det är osäkert vad dessa hästar användes till när vägar och plogar saknades. De kan ha varit foderhästar, kungshästar, eller så var skärgården helt enkelt lämplig för hästuppfödning. Det kan också ha varit så att hästar hölls för att dra de tunga isnoterna.

Inga uppgifter finns om att Rågö ingått i något frälsegods (dominerande ägoförhållande i denna del av skärgården under 1400- och 1500-talen). I jordeboken 1544 är Rågö upptaget som en kronogård. Drottning Kristina lade 1651 Rågö under Stegeholms och Västerviks grevskap (Königsmarckska grevskapet), men det mesta av godset återgick till kronan 1671. Detta bör även ha gällt Rågö, som troligtvis förblev kronogods fram till friköpet. 1750 var Rågö skatteköpt.

De delar av skärgården som inte tillhörde frälset var under medeltidens senare del allmänning. Landets befolkning ökade och kolonisation av utmarker och allmänningar var ett vanligt sätt att livnära sig. Troligtvis togs under denna tid många av öarna i permanent bruk och bildade egna hemman. Sannolikt är Rågö ett nybygge från 1400-

talets andra hälft eller 1500-talets första decennier. Då det tog tid att bygga upp ett fungerande och skattebärigt hemman, bör Rågö ha varit bebott åtminstone en generation före 1544. De närmaste stora öarna, Björkö och Hasselö, var då bebodda sedan länge.

Den äldsta kända kartan över Rågö upprättades 1696 med en gård på samma plats som bebyggelsen finns idag, samt ett litet åkergräde strax öster om Maren. Inget utsäde fanns upptaget i boskapslängden 1627, varför åkern anlades efter denna tidpunkt. Åkerbruket på öarna tycks ha kommit igång först under 1600-talets andra hälft och försörjningen på Rågö baserades på kreatursskötsel och fiske. Vid 1700-talets slut skedde storskifte på Rågö och antalet gårdar var tre, trots att det fanns fyra jordlotter. Gårdarna bildade en tät bykärna med betydligt fler byggnader än idag. Åkrarna omgärdade nu byn och gårdet vid Maren hade mångdubblats. En väg ner till öns södra inägomarker hade också anlagts. Storskiftet omfattade även skogen och öarna men fisket behölls gemensamt. Korna hölls under växtsäsongen borta från Rågö och betade på Horsö. Laga skifte genomfördes 1867-70, troligen på en ny ägostruktur på ön. Vid denna tid fanns bara två landbor som tilldelades två lika stora skiften. Även de större kringliggande öarna delades i två. Notplaner (där noten torkades), hamnplats, vägar, sandtag, vattenhål, dricksvattenkällor och fisket behölls samägt. Byn hade nu glesnat betydligt sedan storskiftet. 1873 skedde hemmansklyvning på Rågö, varvid den södra gården delades och hälften av dess byggnader flyttades till strax nordost om byn. Boskap betade nu också på Rågö och stenmurar anlades framförallt strax söder om byn. 1880 års fiskarestatistik, som är den äldsta för landet, redovisar tre fiskare på Rågö med tillsammans 24 skötar och en not men inga redskap för ålfiske. Under 1800-talets slut var fisket troligen inte en så viktig näringsgren längre.

Horsö och Kalvö hörde till hemmanet Rågö och beskrevs bägge vid avmätningen 1696 som bergig mark med tallskog, använd för bete, men också för fiske. Öarna var Rågöbornas huvudsakliga betes- och slåttermark. Vid storskiftet på 1790-talet fanns mycket inhägnad ängsmark på öarna. Horsös södra udde kallades Mjölkställsudden och hade stallar för korna. Vid laga skiftet 1867-70 fanns en bosättning på Horsö och en del åkermark, huvudsakligen mellan Horsmaren och Bråtvik. Bostället är uppbyggt på den norra Rågögårdens del av Horsö, dvs den gård som inte hemmansklövs 1873. Bostället på Horsö var inte avstyckat utan en del av huvudgården och arrenderades av en arbetarefamilj. En samling båtkåsar från olika tider visar att fisket varit betydelsefullt även här. På Horsös sydvästra del finns spår av brytning av diorit, som användes till bl a gravstenar. Produktionen var liten och skedde troligtvis runt 1900-talets mitt. Mellan 1870-90 uppfördes ett boställe även på Kalvö, förmodligen vid viken på västra sidan. Etableringen blev dock högst tillfällig, då det redan på ekonomiska kartan från 1945 bara återstår namnen och ett åkergräde i slänten.

Dagens bebyggelse på Rågö liknar situationen efter hemmansklyvningen 1873, fast antalet hus är färre. De två äldre gårdarna ligger sida vid sida ovanför hamnen, medan den tredje, från 1873, ligger bakom dessa. De äldre husen är klassiska skärgårdshus timrade i två hela våningar på enkel bredd och med köket vänt upp mot slänten, i lä. Huset från 1873 representerar sin tids byggande med ett och ett halvt plan och mer kvadratisk grund. Alla byggnader är brädslagna och faluröda. Den norra ladugården har liksom några andra uthus rivits. Vid stranden nedanför bostadshuset ligger en av notplanerna, avgränsad mot slänten med en uppbyggd terrass. Två knuttimrade sjöbodar ligger nedanför bostadshuset.

Jordbruk bedrevs på Rågö fram till 1959 då den siste arrendatorn flyttade. Rågö och Horsö betades dock fram till 1965. Efter 1965 förekom slåtter på vissa åkrar och höet togs till vara. Rågö har därefter betats periodvis, men har nu betats sedan omkring tjugo år.

Bostället på Horsö finns fortfarande kvar i form av en liten timrad stuga på enkel bredd. Ladugården är riven medan endast en jordkällare återstår.

Bebyggelsen på Kalvö revs under början av 1900-talet och ersattes på 1950-talet av en sommarstuga på ungefär samma plats.

2.2.2 Biologiska bevarandevärden

Mer utförliga naturbeskrivningar finns under respektive skötselområde, se 4.

Rågö naturreservat utgörs av innerskärgård och är inklusive vattenområdet 879 hektar stort. Reservatet omfattar tre stora öar; huvudön Rågö, Kalvö och Horsö samt ett tjugotal mindre öar, holmar och skär. Rågö är en mycket kuperad ö med bergklackar som når femton meter över havet, men merparten av ön ligger mellan fem och tio meter över havet. Kalvö och Horsö är något lägre än Rågö, men också dessa ligger huvudsakligen fem till tio meter över havet. Horsö är uppbyggd av gabbro, en mer näringsrik bergart än den Loftahammargranit som är förhärskande bergart på Rågö och Kalvö. Detta visar sig tydligt i Horsös artrikare och frodigare vegetation. Det finns talrika räffelobservationer i skärgården som visar att den dominerande isrörelsen varit från i stort sett nordväst mot sydost.

Öster om Rågö finns det största djupet inom reservatet, Rågödjup, med 31 meter.

Övervägande delen av öarna liksom holmarna och de större skären är skogklädda. Tallen är dominerande trädslag i områden med tunt jordlager, medan ek dominerar i delar med djupare jordmån. På fuktigare delar förekommer al. Tallens etablering har gynnats av att Rågöskärgården är förhållandevis skyddad av omgivande landmassor samt av granitens skiffrihet, vilken medfört att humus och näringsämnen lättare ansamlats.

Rågö förvärvades av staten 1971 och har varit naturreservat sedan 1980. Reservatet är Natura 2000-område med beteckningen SE0330164 samt ingår i riksintresse för naturvården (H2 Västerviks och Oskarshamns skärgårdar) samt för yrkesfisket (28 Kvädö, Västerviks och Misterhults skärgårdar). Västerviks skärgård har i länets naturvårdsprogram bedömts ha naturvärdesklass 1 (högsta naturvärde).

Området hyser en rad rödlistade arter som ask, korskovall, ljungsnärja, ryl, apollofjäril, bredbrämad bastardsvärmare, klubbsprötad bastardsvärmare, brungrå högstjärt, svartfläckig högstjärt, hedpärlemorfjäril, kretsfly, silversmygare, tvärinjerat vickerfly, ål, ejder, göktyta, havsörn, mindre hackspett och nattskärja.

Tjustskärgårdens klippiga skogklädda öar med sina skyddade vikar och sund tillsammans med de öppna betesmarkerna och lövskogarna kring bebyggelsen ger förutsättningar för en rik fågelfauna. Flåtarna norr om Rågö är fågelskyddsområde med beträdnadsförbud mellan 1/4 och 10/7.

Mer utförliga beskrivningar finns under respektive skötselområde.

2.2.4 Bevarandevärden för friluftslivet

Rågö naturreservat ingår i Riksintresse för friluftslivet; (F2 norra Smålands skärgård, Västerviks och Oskarshamns kommuner). Skärgården är särpräglad med en vacker landskapsbild och erbjuder mycket goda förutsättningar för båtliv, kanotfärder, fiske, bad samt natur- och kulturstudier.

I byn på Rågö finns sommartid servering, vandrarhem och ett skärgårdsmuseum. På Rågö finns ett flertal stigar och körvägar lämpliga för promenader.

Utmed den östra gränsen samt mellan Kalvö och Rågö löper prickade farleder.

Gästhamn finns på Rågö.

Flåtarna norr om Rågö är fågelskyddsområde med beträdnadsförbud från 1 april till 10 juli.

3. Generella råd och riktlinjer

Vid skötselåtgärder ska värdefulla element för faunan och florán sparas så som grova träd, hålträd, boträd, stående döda och döende träd, vindfällen eller lågor. Alla skötselåtgärder inom naturreservatet, t.ex. avverkning och uttransport av virke, ska utföras vid sådan tid och på sådant sätt att skador på mark, vattenmiljöer, kulturmiljöer och kulturlämningar inte uppkommer.

Träd som fallit ned över befintliga vägar, stigar, ledningsgator, stängsel, tomtmarker, åker-, betes- eller slåttermarker får upparbetas och flyttas tillbaka till lämplig plats i naturreservatet. Samråd ska ske med Länsstyrelsen innan åtgärd utförs.

Nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter/naturtyper i reservatet samt de skötselråd som åtgärdsprogrammen för bevarande av hotade arter och deras livsmiljö anvisar ska beaktas i den löpande skötseln av reservatet.

Röjning av befintliga vägar och ledningsgator får ske i alla skötselområden som berörs. Samråd ska om möjligt ske med förvaltaren.

Innan skötselåtgärder påbörjas i reservatet ska naturvårdsförvaltaren kontrollera eventuell etablering av störningskänslig fauna i anslutning till naturreservatet. Om störningskänslig fauna finns i området ska expertis konsulteras för att anpassa skötselåtgärderna med hänsyn till förekommande art. Med störningskänslig fauna menas här till exempel främst särskilt skyddsvärda fågelarter som i samband med yttre störning avbryter sin häckning.

Röjningar och borthuggning av enstaka träd får utföras vid underhåll av båtplatser.

Enligt miljöstödet regler är det endast i betesmarker med särskilda värden som särskilda villkor kan ställas. Kräver mark med särskilda värden inom miljöstödet för betesmarker och slåtterängar särskild skötsel, måste detta samrådask med åtagandeplanskrivaren vid Länsstyrelsens lantbruksenhet innan sådana villkor kan ställas.

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Avgränsning av skötselområdena 1-6 framgår av bifogad skötselplanekarta, bilaga 6.1.

4.1 Skötselområde 1: Rågö (102,5 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av huvuddelen av Rågö med undantag för byn och dess närmiljö. Rågö är en kuperad ö med bergklackar som når femton meter över havet, men merparten av ön ligger mellan fem och tio meter över havet. Berggrunden utgörs av porfyrisk gnejsgranit, så kallad Loftahammargranit. De lösa jordlagren utgörs av lersediment eller morän i sänkor och dalgångar samt av svallsand och isälvsavlagringar på Rågös östra del. I anslutning till Maren finns även lergyttja-gyttjelera.

Talldominerad skogsmark med på sina ställen stort ekinslag täcker större delen av ön, men en del öppna före detta åkermarker förekommer. Skötselområdet betas i princip i sin helhet av nötdjur. Stora delar av skötselområdet utgörs dock av tallskog med tunt eller inget jordlager utan betesvärde.

Tallskogen är huvudsakligen av hållmarkstyp med inslag av ristyp, men även mer gräsrikare typ finns på öns östra del. Hållmarkstallskogen är oftast relativt gles med visst inslag av ek, rönn, asp och björk. På vissa ställen går berget i dagen över större områden. Fältskiktet är sparsamt med huvudsakligen kruståtel och enstaka örter, medan bottenskiktet utgörs av bl a Cladonia-lavar. Ställvis förekommer signalarten blåmossa rikligt. I sänkor utgörs fältskiktet av arter som ljung, örnbräken, tuvull och hundstarr. På djupare jordlager är tallskogen av ristyp med blåbär och ljung medan inslaget av ek är större. Gran förekommer sparsamt. Den mer gräsrika tallskogen i öster, där jordarten är mer sandig, domineras i fältskiktet av arter som kruståtel, fårsvingel, rödsvingel, vårbrodd och ängskovall. Där buskskikt förekommer i tallskogarna utgörs det huvudsakligen av en. På Rågö finns även ett par mindre skvatramtallmyrar.

Inslaget av ek är i vissa delar med djupare och/eller sandigt jordtäckte så stort att skogen har karaktären av blandskog. Även andra lövträd som björk, asp och sälg förekommer. Ek förekommer ställvis i mer rena bestånd, huvudsakligen i nordväst samt i åkerkanter och i anslutning till Maren. Ekbestånden är huvudsakligen av näringsfattig typ, med fältskikt av arter som ängskovall, tulkört, rödklöver, skogsklöver och teveronika.

Mindre bestånd av klibbal, ofta i form av smala bårder, förekommer på fuktigare delar och innanför vikar.

På Rågös nordöstra del finns ett mindre glo, Maren, som växer igen med bladvass och säv utmed stränderna.

De äldre åkermarkerna är ofta välbetade men hyser huvudsakligen en trivial flora med arter som brunört, tuvtåtel, knapptåg och rödklöver. Visst inslag av hävdindikerande arter som gråfibbla, käringtand, ärenpris och vårbrodd förekommer dock.

Söder om Maren har på senare år en större betesmark skapats genom avverkning av björk, al och tall på äldre igenvuxen åkermark. Tyvärr skjuter alstubbarna en hel del stubbskott. Markförhållandena är omväxlande blötare med bl a veketåg och torrare med bl a gråfibbla, duvvicker och sommarvicker.

Havsstrandängar förekommer nordväst om byn och väster om Näsudden. I havsstrandängarna förekommer bl a hävdgynnade arter som kärrsälting, nålsäv, ormtunga och salttåg.

I öster finns ett litet öppet sandstrandsavsnitt med bl a strandråg som är en ovanlig art i denna del av skärgården.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska på sikt i sin helhet utgöras av en mosaik mellan hållmarkstallskog och betad skogsmark med inslag av gläntor, strandpartier, bryn, äldre åkermarker samt andra betespräglade öppna och halvöppna miljöer.
- Art- och habitatdirektivets naturtyper Trädklädd betesmark, Strandängar vid Östersjön, Sandstränder vid Östersjön samt Laguner ska uppta minst 1,2 hektar, 1,9 hektar, 0,1 hektar respektive 0,6 hektar. På sikt ska skötselområdet även innehålla ytterligare 40 hektar Trädklädd betesmark samt 28 hektar Taiga, tallskog.
- Naturvärden knutna till ek och andra ädellövträd ska särskilt gynnas och utvecklas.
- Arter knutna till skötselområdets värdefulla biotoper, som till exempel de rödlistade arterna mindre hackspett, apollofjäril och hedpärlemorfjäril, ska ha gynnsam bevarandestatus. Andra exempel på arter som ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus är ek samt hävdgynnade kärlväxter som backnejlika, blåsuga, darrgräs, jungfrulin, jungfru Marie nycklar, kärrsälting, nattviol, nålsäv, ormtunga, salttåg, slätterfibbla och våbrodd.
- Mängden död ved ska öka och förekomma i alla nedbrytningsstadier. Inom delar av skötselområdet som utgörs av hållmarkstallskog ska relationen död ved/levande ved på sikt vara minst 1/5.
- Landskapselement, som exempelvis stenmurar, ska bevaras på sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

Skötselområdet ska hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift för att gynna varierad skiktning och slutenhet med inslag av betespräglade gläntor, bryn och strandpartier. Skötselområdet består dock även till stor del av hållar och hållmarkstallskog utan betesvärde. Detaljer i betets utformning läggs fast i beslut om miljöstöd och/eller avtal med förvaltaren. Betestrycket ska dock inte vara så hårt att inte apollofjärilen och hedpärlemorfjärilen (som är känsliga för mycket hårt betestryck) kan föröka sig.

Tillskottsutfodring får inte ske inom delar av skötselområdet med utpräglat hävdgynnad flora.

Skötselområdet ska, i delar med tjockare jordlager, skötas genom traditionell skogsbeteskötsel där luckighet och olikåldrighet genom naturlig föryngring eftersträvas. Ek, samt fruktbärande och blommande träd och buskar som rönn, vildapel, en och nypon, ska gynnas. Ek med förutsättning att utvecklas till vidkroniga hagmarksekar friställs till en radie av uppemot fem meter utanför kronprojektion.

På sikt ytterligare visst skapande av eller utvidgning av öppna gläntor där förutsättning finns för utveckling av grässvål. Gläntorna bör vara minst en trädlängd breda men inte större än 0,3 ha. Bryn mot öppnare delar bibehålls. Skarpa övergångar mellan öppna gläntor och skogen undviks. Där förutsättningar finns invid större öppna ytor (som de äldre åkermarkerna) bibehålls eller skapas, genom gallring av huvudsakligen barrträd och bortröjning av barrföryngring, breda bryn med en successiv övergång från öppen mark till skog. Detta är särskilt värdefullt i sydvända brynzoner. I brynzonen är det också särskilt viktigt att fruktbärande och blommande träd och buskar sparas.

Eventuellt röjnings- och avverkningsavfall sparas i lämplig omfattning i mindre högar på betesimpediment med varierande grad av solbestrålning. Även en del grövre virke kvarlämnas. Hur mycket som lämnas kvar avgörs av framkomligheten för betesdjuren. Eventuellt röjnings- och avverkningsavfall från ek och asp som inte lämnas kvar i skötselområdet flisas eller bränns senast innan 15 april, så att inte avfallet blir fällor för insektskador som lägger ägg på kvistar och stammar.

Hällmarkstallskog utan betesvärde undantas från åtgärderna ovan.

Kombinerat med skogsbeteskötseln ska mängden död ved ökas genom att ett lämpligt antal tallar och/eller granar ringbarkas eller fälls (med så höga stubbar som möjligt) och lämnas som lågor. I mer ensartade tallbestånd kan även tillväxten av ett lämpligt antal tallar gynnas genom att omgivande tall ringbarkas eller fälls. Andra åtgärder kan övervägas på ett visst antal tallar, som t ex fläckvis avskalning av bark så att kådflöde uppstår.

Värdefulla element för faunan och floran som gamla eller grova träd, senvuxna träd, vidkroniga ekar, knotiga träd, hålträd, boträd, potentiella rovfågelsboträd (grövre tallar med platta kronor) sparas. Stående och liggande döda eller döende träd lämnas kvar i skötselområdet (eventuella större stormfällningar kan utgöra undantag).

Vid behov underhållsröjning av äldre åkermarker, gläntor, bryn och kring friställda ekar och landskapselement.

I gläntor med mycket örnbräken kan denna eventuellt behöva bekämpas genom att stjälkarna slås av eller knäcks under sommaren.

Stubbskott av al uppkomna efter sentida avverkningsåtgärder kan tillåtas växa upp i lämplig omfattning (då alslyet kräver återkommande röjningar kan det vara lämpligt såväl ur arbetssparande som estetisk synvinkel).

Det ska övervägas att bruka lämpliga mindre delar av den äldre åkermarken som allmogearker med odling av äldre grödsorter. En passande gröda är gotlandsråg med

rödlistade åkerogräs som klätt, luddvicker och råglosta. Omfattning och placering avgörs i samråd med brukaren.

Skötselplanen utgör inte hinder mot att en våtmark eller annan anläggning med syfte att minska näringsämnesbelastningen på Östersjön anläggs på åkermarken i anslutning till byn.

Skötselplanen utgör inte hinder mot att lämpliga delar av de äldre åkermarkerna brukas som slätteräng.

4.2 Skötselområde 2: Bymiljön på Rågö (5,0 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av bymiljön och annan mark i anslutning till bebyggelsen. De två äldre gårdarna ligger sida vid sida ovanför hamnen, medan den tredje, från 1873, ligger bakom dessa. De äldre husen är klassiska skärgårdshus timrade i två hela våningar på enkel bredd och med köket vänt upp mot slänten, i lä. Huset från 1873 representerar sin tids byggande med ett och ett halvt plan och mer kvadratisk grund. Alla byggnader är brädslagna och faluröda. Den norra ladugården har liksom några andra uthus rivits. Vid stranden nedanför bostadshusen ligger en av notplanerna, avgränsad mot slänten med en uppbyggd terrass. Två knuttimrade sjöbodrar ligger en liten bit nedanför bostadshusen. I anslutning till byn finns en mindre hamn.

En nyuppförd båtverkstad finns i skötselområdets nordvästligaste del. I byn finns sommartid servering, vandrarhem och ett skärgårdsmuseum. Se även 5.

Bevarandemål:

- Bystruktur med i huvudsak samlad bebyggelse bibehålls.
- Bibehållen bebyggelsekaraktär med lokal färgsättning och byggnadstradition.

Skötselåtgärder:

Byggnaderna och anläggningarna på Rågö ska användas för vandrarhems-, serverings-, kurs- eller konferensverksamhet, korttidsuthyrning, för att levandegöra äldre nyttjande, i samband med djurhållning samt för reservatets skötsel. Skötselplanen utgör inte hinder mot att nödvändiga nybyggnationer utförs som är i linje med ovan nämnda verksamheter och med reservatets syfte.

Byggnaderna inom reservatet ska vårdas och underhållas i enlighet med vedertagna antikvariska byggnadsvårdsprinciper.

Tomtmarken ska vara välhävdat och välskött.

Skötselplanen utgör inte hinder mot att muddring av Hamngloet (den lilla uppgrundade viken som förr var byns fiskehamn) sker efter korrekt tillståndsprövning.

Skötselplanen utgör inte hinder mot att nödvändiga nybyggnationer utförs för att möta turismens behov.

4.3 Skötselområde 3: Kalvö (57,4 ha)

Beskrivning:

Kalvö är något lägre än Rågö och är huvudsakligen uppbyggd av porfyrisk gnejsgranit, så kallad Loftahammargranit, med något inslag av gabbro i norr. De lösa jordlagren utgörs av lersediment eller morän i sänkor och dalgångar. På bägge sidor om Husstället samt längs nordöstra sidan är ön mycket brant.

Ön domineras av tallskog på oftast tunt jordtäckte med ett varierande inslag av framförallt ek men även av gran, björk och rönn. En dominerar buskskiktet. På något tjockare jordtäckte utgörs fåltskiktet av ljung och blåbär med inslag av örter som gökärt och blåsippa. Betydande arealer har mer karaktär av blandskog. Eken är förhållandevis ung men på sina ställen förekommer mer senvuxna träd.

Den centrala delen av ön är stor- och rikblockig med en ganska risig och svårframkomlig tallskog med inslag av både gran, ek och björk. Förekomsten av död ved är förhållandevis riklig.

På Kalvös centrala del finns även en hel del areal med fuktigare markförhållanden och naturtyper som klubbalsumpskog samt små skvatrammyrar och fattigkärr. Öster om Husstället finns en fin klubbalsumpskog belägen i en lång svacka mellan ett par bergklackar. Alarna växer här på tydliga socklar.

Ren lövskog finns även på flera andra ställen på ön. I nordväst finns en blandlövskog med ek, björk och asp kring en liten fortfarande öppen gammal åker bevuxen med bland annat tuvtåtel. Ett likartat bestånd finns även vid den äldre öppna före detta åkern vid Husstället.

I sydväst innanför Kalvösören finns ett omkring 2 hektar ektominerat bestånd. Ekskogen är huvudsakligen av näringsfattig typ.

Inom skötselområdet ska naturvårdsbränning utföras. Brand är en av de viktigaste förutsättningarna för att kunna bevara naturvärden i skogsmark. I Kalmar län är förutsättningarna för brand goda p.g.a. torrt klimat och förekomst av brandbenägna skogstyper som historiskt sett brunnit ofta. Se även 6.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska utgöras av brandpräglad gles tallskog med stort ekinslag och förekomst av håll- och våtmarker.

- Art- och habitatdirektivets naturtyp Lövsumpskog ska uppta 1,0 hektar. På sikt ska skötselområdet innehålla minst 50 hektar Taiga uppdelad på undergrupperna tallskog, blandskog och brandfält.
- Död ved i form av lågor, högstubbar, torrträd och bränd död ved i olika former ska på sikt förekomma i sådan omfattning att relationen död/levande ved är minst 1/5, samtidigt som död ved finns i alla nedbrytningsstadier.
- Andelen gamla och senvuxna tallar och ekar ska öka.
- Arter knutna till skötselområdets värdefulla biotoper ska ha gynnsam bevarandestatus. Exempel på sådana arter är rödlistade arter som apollofjäril och tallticka samt signalarter som missne, rankstarr och tandrot. Skötselområdet ska på sikt även innehålla en hög mångfald av brandkrävande och brandgynnade arter.

Skötselåtgärder:

Ekologisk restaurering genom naturvårdsbränning. Bockmarsuddens yttre del undantas från bränning för att skydda bebyggelsen. Även det omkring 2 ha stora ekdominerade beståndet i sydväst (norr om Kalvösören) undantas från bränningen.

En särskild plan för förberedande åtgärder i samband med bränning och för brännings utförande samt omfattning bör utformas av bränningsexpertis och i samråd med den kommunala räddningstjänsten. I en sådan plan ska hänsyn tas till såväl biologiska mål som säkerhetsmässiga aspekter.

Punktinsatser, exempelvis avverkning och röjning med borttransport av virke och ris, ska göras kring särskilt värdefulla trädindivider, som äldre tallar och ekar, så att dessa inte skadas av elden. Punktinsatser ska även göras kring träd med känd förekomst av hotade arter eller starka signalarter.

Bränning utförs om möjligt vid hög till mycket hög brandrisk. En relativt låg brandintensitet eftersträvas (en viss variation av intensiteten är dock positiv). Vidare ska ett stort bränningsdjup eftersträvas där förutsättningar finns för att nå ett bra biologiskt resultat.

Efter bränning lämnas brandfältet för naturlig föryngring. Vid framtida revidering av skötselplanen ska ytterligare naturvårdsbränningar planeras, så att denna naturliga störningsregim inträffar på samma yta i intervaller om ca tre decennier.

Inom de delar av skötselområdet som undantas från bränning ska mängden död ved ökas genom att ett lämpligt antal tallar och/eller granar ringbarkas eller fälls (med så höga stubbar som möjligt) och lämnas som lågor. I mer ensartade tallbestånd kan även tillväxten av ett lämpligt antal tallar gynnas genom att omgivande tall ringbarkas eller fälls. Andra åtgärder kan övervägas på ett visst antal tallar, som t ex fläckvis avskalning av bark så att kådflöde uppstår. På ett lämpligt antal medelålders ekar kapas grova grenar några decimeter från stammen, gärna på syd- eller västsidan, för att påskynda utveckling mot hålträd med mulm. Åtgärden ska, för att gynna kretsflyet, inte utföras i solexponerade kantzoner.

4.4 Skötselområde 4: Horsö (52,5 ha)

Beskrivning:

Horsö är uppbyggd av gabbro, en mer näringsrik bergart än den Loftahammargranit som är den förhärskande bergarten på de bägge andra större öarna. Detta återspeglas tydligt i den artrikare och frodigare vegetationen på Horsö. Delvis är terrängen starkt kuperad och de lösa jordlagren utgörs av lersediment eller morän i sänkor och dalgångar.

Tidigare åkermarker och andra marker som var öppna på 1940-talskartan har under senare år öppnats upp genom avverkningar och ön betas numera av nötdjur.

På öns norra del domineras de skogklädda delarna av ek med inslag av björk, asp, ask, tall, gran, vildapel, rönn och oxel. Ekbestånden på ön är äldre än på de bägge andra huvudöarna. Buskskiktet består oftast av enbuskar (en del riktigt grova) men även av måbär, vinbär, hallon, björnbär slån och nypon. Fältskiktet utgörs bland annat av arter som gulvial, liljekonvalj, vitsippa, häckvicker, gullviva, gökärt, tandrot, sårläka samt den rödlistade korskovallen. Tulkört är mycket vanligt förekommande på ön. På norra delen av ön finns också en blandskog med i huvudsak tall och ek samt även björk och gran.

De delar som utgjordes av åker har idag en trivial flora med arter som tuvtåtel, knapptåg, smörblommor, hundäxing och knylhavre. Andra delar med historia som öppnare betesmark och slåttermark hyser en mycket fin flora med arter knutna till hävdade marker, som t ex blåsuga, darrgräs, gullviva, jungfrulin, kattfot, nattviol, prästkraze, slåtterfibbla, svinrot och vildlin. I strandpartier tillkommer arter som blåsklöver, salttåg, gulkämpar och ängsskallra. Norr och sydväst om öns bebyggelse (som till största delen inte ingår i reservatet) utgörs områdena med fin flora huvudsakligen av ekhagmark. Öster och söder om denna är björken mer dominerande och områden med finare flora är mer av blandlövhagetyper.

Längre söder- och österut övergår området mer i tallskog i mosaik med stråk av nyligen framhuggna områden. Tallskogen är omväxlande av ris- och hällmarkstyp, medan de restaurerade delarna i huvudsak hyser en trivial flora. Ställvis skjuter dock stubbar från avverkade alar en hel del stubbskott.

Albårder med inslag av björk, asp och sälj förekommer utmed stränderna.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska utgöras av en mosaik mellan betespräglad löv-, bland- och tallskog och äldre åkermarker, gläntor, strandpartier, bryn samt andra betespräglade öppna och halvöppna miljöer, varvid naturtypen Trädklädd betesmark på sikt ska uppta minst 50 ha.
- Naturvärden knutna till ek och andra ädellövträd ska särskilt gynnas och utvecklas.
- Arter knutna till skötselområdets värdefulla biotoper ska ha gynnsam bevarandestatus. Exempel på sådana arter är rödlistade arter som apollofjäril,

hedpärlemorfjäril, silversmygare, bredbrämad bastardsvärmare, klubbsprötad bastardsvärmare, kretsfly, brungrå högstjært, svartfläckig högstjært, tvärinjerat vickerfly, ask, korskovall och ljungsnärja. Andra exempel är signalarter som tandrot och sårläka samt hävdgynnade växter som blåsklöver, blåsuga, darrgräs, gullviva, jungfrulin, kattfot, nattviol, slätterfibbla, svinrot, vildlin och ängsskallra.

- Mängden död ved ska öka och förekomma i alla nedbrytningsstadier.
- Fornlämningar och landskapselement ska bevaras på sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

Skötselområdet ska hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift för att gynna varierad skiktning och slutenhet med äldre åkermarker, gläntor, strandpartier, bryn samt andra betespräglade öppna och halvöppna miljöer. Äldre åkermarker och annan mark som var öppen på 1940-talskartan har under senare år öppnats upp genom avverkningar och röjningar. Skötselområdet består dock även till mindre del av hällmarkstallskog utan betesvärde. Detaljer i betets utformning läggs fast i skötselavtal med förvaltaren och/eller beslut om miljöstöd. Betestrycket ska inte vara så hårt att inte apollofjäril, hedpärlemorfjäril, silversmygare, bredbrämad bastardsvärmare, klubbsprötad bastardsvärmare (som är känsliga för mycket hårt betestryck) kan föröka sig. Tillskottsfodring får inte ske inom delar av skötselområdet med utpräglat hävdgynnad flora. Då en rik insektsfauna är knuten till giftfri djurspillning vore det ur den synvinkeln önskvärt att medicinering mot parasiter undviks (djurhälsan får dock inte påverkas negativt).

På sikt viss ytterligare luckhuggning av tallskogen, samt viss ytterligare friställning av ek med förutsättning att utvecklas mot vidkroniga hagmarksträd.

Hällmarkstallskog utan betesvärde samt mer lundartade ekskogspartier undantas från åtgärderna ovan.

Grova aspar och videbestånd sparas generellt.

På ett lämpligt antal medelålders ekar kapas grova grenar några decimeter från stammen, gärna på syd- eller västsidan, för att påskynda utveckling mot hålträd med mulm. Åtgärden ska, för att gynna kretsflyet, inte utföras i solexponerade kantzoner.

Naturligt uppkommen död ved lämnas kvar i skötselområdet. Viss upparbetning och hopdragning kan dock behöva ske i grässålsbärande delar för att underlätta betesdriften.

Eventuellt röjnings- och avverkningsavfall från lövträd som inte lämnas kvar i skötselområdet flisas eller bränns senast 15 april så att inte avfallet blir fällor för insektskolor som lägger ägg på kvistar och stammar.

Landskapselement hålls fria från sly och buskar.

Vid behov underhållsröjning kring friställda ekar och av öppnare delar. Videbestånd sparas.

Stubbskott av al uppkomna efter sentida avverkningar kan tillåtas växa upp i lämplig omfattning (då alslyet kräver återkommande röjningar kan det vara lämpligt såväl ur arbetssparande som estetisk synvinkel).

I gläntor med mycket örnbräken kan denna eventuellt behöva bekämpas genom att stjälkarna slås av eller knäcks under sommaren.

4.5 Skötselområde 5: Reservatets fastlandsdel (2,5 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs till största delen av lövdominerad skogsmark. I norr finns en mindre yta som på sjuttiotalskartan var åker och öppen mark. I området finns en parkeringsplats, brygga och ett båthus.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska huvudsakligen utgöras av lövdominerad skogsmark med inslag av öppen mark.
- Skötselområdet ska innehålla parkeringsplats, båthus och brygga.

Skötselåtgärder:

Skötselområdet lämnas utan åtgärder. Skötselplanen utgör dock inget hinder mot betesdrift inom området eller återupptaget åkerbruk på den äldre åkermarken.

Skötselområdet innehåller även parkeringsplats, brygga och båthus. Underhåll av dessa behandlas under 5.

4.6 Skötselområde 6: Vattenområdet med mindre öar och skär (650,4 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av naturreservatets vattenområde (634 ha) med ett tjugotal mindre öar, holmar och skär (sammanlagt 25 ha).

Havsbottnen i sundet längs nordöstra reservatsgränsen utgörs av postglaciala gyttjiga leror (med ett ysubstrat bestående av mjuka leror), medan havsbottnen i övriga delar av reservatet utgörs av glacial lera (med ett ysubstrat bestående av sand, grus och sten) samt hällområden.

De flesta holmarna är bevuxna med barrskog, företrädesvis med hällmarkstallskog på de bergigare och blandbarrskog på de lägre liggande delarna. Grandominerade bestånd förekommer mycket sparsamt.

Salthalten i vattnen kring Rågö ligger kring 6 ‰. Huvuddelen av reservatets vattenområde är förhållandevis grunt. Dock gränsar reservatet i öster till Rågödjup med ett vattendjup av drygt trettio meter.

Skötselområdets vattenområde innehåller flera naturtyper som ingår i det europeiska nätverket av värdefulla naturtyper (natura 2000); Laguner, Stora vikar och sund, Rev samt Skär och små öar i Östersjön.

Under tiden 1 april till och med 10 juli är det förbjudet att vistas eller färdas på och kring Flåtarna och Lindholmen.

Utmed den östra gränsen samt mellan Kalvö och Rågö löper prickade farleder.

Vattenområdet ingår i Riksintresse för yrkesfisket; 28 Kvädö, Västerviks och Misterhults skärgårdar.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska utgöras av ett oexploaterat vattenområde med orörda öar och skär samt med en för skärgården representativ flora och fauna. De naturtyper som ingår i nätverket natura 2000, Laguner, Stora vikar och sund, Rev samt Skär och små öar i Östersjön, ska uppta minst 6,1 ha, 126,3 ha, 89,1 ha, respektive 117,6 ha. På sikt ska skötselområdet även innehålla 19 hektar Taiga, tallskog, samt 2,5 ha Taiga, blandskog.
- Inom naturtyperna Stora vikar och sund samt Rev ska totalkväve, totalfosfor och klorofyll a uppfylla god status enligt vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660).
- Inom naturtypen Laguner ska inte vassens täckningsgrad öka.
- Skär viktiga för häckande fågel ska sakna högre buskar och träd.
- Arter knutna till skötselområdets värdefulla biotoper ska ha gynnsam bevarandestatus. Exempel på sådana arter är rödlistade arter som ål, havsörn och ejder samt typiska arter för förekommande naturtyper som blåstång, abborre, gädda, sik, fiskmås, fisktärna och skäggdopping.

Skötselåtgärder:

Inga exploateringsföretag, skogsbruksåtgärder eller andra ingrepp får vidtas som kan förändra områdets karaktär eller skada naturmiljön.

Tillträdesförbudsskyltar ska underhållas kontinuerligt.

Igenväxning av kala skär missgynnar de fågelarter som är beroende av dessa för sin häckning. Häckningsskär där fåglarna missgynnas av igenväxningen ska därför röjas vid behov så att de hålls fria från högvuxen vegetation.

I det fall att minkpopulationen är så stor att tärnor och andra fåglars häckningsframgång äventyras, ska åtgärder vidtas för att minska populationen av mink. Om jakträttsinnehavaren inte har möjlighet att utföra nödvändig skyddsjakt på mink, ska länsstyrelsen ha rätt att uppdra åt annan att utföra uppdraget.

Eventuella äldre fasta fiskeredskap som ej längre nyttjas tas bort.

Denna skötselplan utgör inte hinder mot, i det fall att ny kunskap påvisar behovet av detta, att åtgärder, som t ex vasslåtter, utförs inom naturtypen Laguner för att bibehålla dess bevarandestatus.

5. Friluftsliv

Beskrivning:

Det övergripande målet är att området ska kunna användas för rekreation och naturstudier i den mån detta inte strider mot de biologiska och kulturhistoriska bevarandevärdena. Reservatet ska även syfta till att öka kunskap och förståelse för natur och naturvårdarbete. Utnyttjande av reservatet, även kommersiellt, för naturturism och andra aktiviteter som inte står i strid med reservatets syfte och föreskrifter är positivt. Vid kommersiellt utnyttjande skall dock Länsstyrelsen först kontaktas så att den känner till vad som händer i reservatet. Observera dock att det är tillståndspliktigt att använda området för tävlings- eller övningsändamål enligt föreskrift A 30.

På reservatets fastlandsdel finns en parkeringsplats samt en informationsskylt.

I Rågö by finns sommartid servering, vandrarhem och ett skärgårdsmuseum. I byn finns även toaletter och soptunnor. En nyuppförd båtverkstad finns strax nordväst om byn. Föreningen Tjust Allmogebåtar bedriver här verksamhet med att bygga och renovera allmogebåtar. I anslutning till byn finns en mindre hamn med informationsskylt. I området finns flera företag med varierande stora taxi- och passagerarbåtar. Lediga platser i byhamnen kan utnyttjas för kortare dagsbesök, men övernattande gäster hänvisas till gästbryggan i Alviken ett par hundra meter i sydost. Toalett, soptunna och informationsskylt finns i anslutning till gästbryggan, medan färskvatten kan hämtas vid serveringen. Lägerplatser med toaletter och soptunnor finns ca fyrahundra meter nordost om byn samt ett par hundra meter söder om Maren.

På Rågö finns varierande badmöjligheter. Längs öns norra strandlinje hittar man lämpliga för bad av varierande höjd (hoppklippor finns norr om byn), medan fina släta klippor finns från byhamnen till Alviken. På Rågös nordostsida, ca en kilometer från byn, finns en liten barnvänlig sandstrand. Runt ön finns sammanlagt omkring en halvmil stigar och körvägar lämpliga för promenader. Stättor eller grindar finns där stigarna passerar stängsel.

På Kalvö finns informationsskylt vid Husstället. De centrala delarna på Kalvö har lägre värde för friluftslivet. På Horsö finns en informationsskylt vid Horsmaren.

På Låsholmen finns toalett, soptunna samt informationsskylt. På Ljungholmen och Björkholmen finns toalett, soptunna, informationsskylt samt brygga.

Fiskevattnen inom reservatet är rika på gädda, abborre, sik och flundra.

Under tiden 1 april till och med 10 juli är det dock förbjudet att vistas eller färdas på och kring Flåtarna och Lindholmen.

Bevarandemål:

- Minst sju väl underhållna informationstavlor med beskrivning av reservatet ska finnas.
- En väl underhållen parkeringsplats ska finnas på reservatets fastlandsdel.
- En väl underhållen gästbrygga ska finnas vid Alviken.
- Minst fem kilometer väl underhållna stigar ska finnas på Rågö.
- Minst en väl fungerande tältplats ska finnas på Rågö.
- Minst fem väl underhållna toaletter ska finnas inom reservatet.
- Minst fyra väl underhållna soptunnor ska finnas inom reservatet.
- Information om reservatet ska finnas på Länsstyrelsens hemsida.
- Reservatets gränser ska vara tydligt markerade.

Skötselåtgärder:

Informationsskylten revideras och placeras enligt kartbilaga 3.1.

Samtliga leder ska vara väl markerade med korta stolpar med orange toppmarkering.

Anordningarna för allmänheten ska underhållas kontinuerligt.

6. Bränder och brandbekämpning

Brand är i huvudsak negativt för de befintliga värdena inom skötselområdena 1, 2 och 4-6. Bränder inom dessa skötselområden ska släckas enligt gällande lagar.

I naturreservatets skötselområde 3, på Kalvö, är bränning en prioriterad skötselåtgärd. Området har utpekade begränsningslinjer (Bockmarsudden samt ekbeståndet i söder) som även kan nyttjas vid släckning av spontana bränder. Spontan brand inom skötselområde 3 anses huvudsakligen ge positiva effekter på naturvärdena.

Förekomsten av bränder är en av de viktigaste förutsättningarna för att kunna bevara naturvärden i våra skogar. I sydöstra delen av Sverige är förutsättningarna för brand som störst p.g.a. torrt klimat och förekomst av brandbenägna skogstyper. Brandhistoriska

undersökningar visar också att brandfrekvensen har varit hög. Kalmar län har därför ett särskilt ansvar att bevara brandnaturvärden. Bevarandet av naturvärden kopplade till brand sker lämpligast under kontrollerade former genom anlagda, i förväg planerade bränder (naturvårdsbränning). Detta för att man lättare kan styra brandens beteende och effekter samt att värden som missgynnas av brand lättare kan skyddas.

Tydliggörande av ansvarsfördelning vid uppkomst av spontan brand inom reservatet:

Om en okontrollerad brand uppstår är släckningen av branden Räddningstjänstens ansvar. Släckningsarbetet bör ske med försiktighet. För att undvika skador på naturvärdena och, om möjligt, ta tillvara brandens positiva effekter, bör förvaltaren på Länsstyrelsen kontaktas i så tidigt skede som möjligt för samråd. Exempelvis kan skador på naturvärden uppstå genom hårdspolning vid rötter och på stammar på äldre träd och döda träd. Körskadorna är ett annat exempel på skador som kan uppstå och som så långt möjligt bör undvikas.

När branden anses vara släckt eller utan uppenbar risk att sprida sig överlämnas ansvaret för eftersläckning och bevakning till förvaltaren. Eftersläckning bör så långt möjligt ske så att naturvärden gynnas och inte skadas.

Eftersläckning:

Eftersläckning bör utföras så att naturvärden gynnas och inte skadas. I första läget koncentreras lämpligen eftersläckningen till skyddszoner i brännans ytterkanter. Skyddszonernas bredd bedöms från fall till fall beroende på risken för spridning till omgivningen. Vid en uppenbar risk bör skyddszonens bredd vara minst en trädlängd. Inom skyddszonen släcks alla glödbränder. Brinnande/glödande mindre träd och grenar kastas om möjligt in innanför skyddszonen. Glödbränder släcks lämpligen genom inblandning av mineraljord och/eller vattenbegjutning.

När brännans skyddszoner har säkrats tas ställning till om och när hela brännan ska släckas. För flera av de brandberoende/-gynnade arterna är glödbränder mycket viktiga. Glödbränder kan i vissa fall pågå under mycket lång tid och ge upphov till rökutveckling. Så länge skyddszonerna är säkra utgör de dock ingen risk för spridning och om möjligt kan det vara lämpligt att låta glödbränder få brinna ut av sig själva eller åtminstone inte släckas omedelbart.

Åtgärd efter brand:

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av branden. Vid behov ändras skötselplanen genom beslut av Länsstyrelsen.

7. Jakt och fiske

Jakt är förbjudet inom reservatet på lördagar, söndagar och helgdagar under tiden 1 juli till 1 oktober. Rätten till fiske inskränks dock inte av reservatsbestämmelserna.

Jaktutövandet får inte ske i strid med reservatsbestämmelser eller skötselplan.

I de fall jakträttsinnehavaren inte har möjlighet att utföra nödvändig skydds jakt på predator (t ex mink, kråka och rödräv) som väsentligt stör fågellivet har Länssstyrelsen rätt att uppdra åt annan att utföra uppdraget.

8. Dokumentation och uppföljning

8.1 Dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ska dokumentera var, hur och när åtgärder utförts, vem som utfört åtgärder samt kostnad och finansiering för utförda åtgärder.

Åtgärder, exempelvis betesdrift, som inte utförs av förvaltaren ska dokumenteras genom att utföraren på begäran redovisar utförda åtgärder.

Förvaltaren ska följa upp utförda skötselåtgärder vid behov. Förvaltaren ska dokumentera var, hur och när uppföljning utförts, vem som utfört uppföljning samt kostnad och finansiering för utförd uppföljning.

8.2 Uppföljning av bevarandemål

Förvaltaren ansvarar för uppföljning av naturreservatets bevarandemål.

Förvaltaren ska dokumentera var, hur och när uppföljning utförts och vem som utfört uppföljning samt kostnad och finansiering för utförd uppföljning.

9. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet*
Betesdrift	Skötselområden 1 och 4	Brukare	1
Viss gallring och röjning i samband med betesdrift	Skötselområden 1 och 4	Brukare alt. uppdragstagare	2
Naturvårdsbränning	Skötselområde 3	Förvaltare och/eller uppdragstagare	1
Skapande av död ved	Skötselområden 1 och 3	Uppdragstagare	2
Röjning	Fågelskär inom skötselområde 6	Uppdragstagare	2
Gränsmarkering	Utmed landgränser	Uppdragstagare	1
Informationstavlor	Enligt skötselplanekarta	Uppdragstagare	1
Underhåll av anläggningar för friluftslivet	Enligt skötselplanekarta	Förvaltare och/eller uppdragstagare	2
Uppföljning av skötselåtgärder	Samtliga skötselområden samt anläggningar för friluftslivet	Förvaltare	1
Uppföljning av bevarandemål	Samtliga skötselområden samt anläggningar för friluftslivet	Förvaltare	1

*) Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

10. Artlista

Förteckning över känd förekomst av rödlistade arter, signalarter, indikatorarter samt andra intressanta arter inom naturreservatet Rågö.

Rödlistade arter enligt den nationella rödlistan fastställd av Naturvårdsverket 2010. EX = utdöd (extinct), RE = nationellt utdöd (regionally extinct), CR = akut hotad (critically endangered), EN = starkt hotad (endangered), VU = sårbar (vulnerable), NT = nära hotad (near threatened), DD = kunskapsbrist (data deficient).

Signalartsvärden enligt Skogsstyrelsens signalartslista för nyckelbiotopsinventeringen. S3= Mycket högt indikatorvärde, S2= Högt indikatorvärde, S1= Visst indikatorvärde

Indikatorarter enligt Ekstam, Forshed (1992). Hävdgynnade kärlväxter knutna till kvävefattiga eller måttligt kväverika växtplatser och som minskat eller försvunnit 15 år efter upphört bete eller slåtter har nedan markerats med H.

Arter som berörs av Åtgärdsprogram för hotade arter har nedan markerats med ÅGP.

Regionalt skyddsvärda arter har nedan markerats med R.

Hävdgynnade kärlväxter som, enligt Ekstam, Forshed (1992), är knutna till kvävefattiga eller måttligt kväverika växtplatser och som minskat eller försvunnit 15 år efter upphörd hävd har nedan markerats med H.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödliste-kategori	Signal-/Indikatorart
Mossor			
Leucobryum glaucum	blåmossa		S1
Svampar			
Phellinus pini	tallticka	NT	S3
Kärlväxter			
Agrimonia procera	luktsmåborre		
Ajuga pyramidalis	blåsuga		H
Alchemilla filicaulis	späddaggkåpa		H
Alchemilla glaucescens	sammetsdaggekåpa		H
Antennaria dioica	kattfot		H
Briza media	darrgräs		H
Calla palustris	missne		S2
Campanula rotundifolia	liten blålocka		H
Cardamine bulbifera	tandrot		S3
Carex elongata	rankstarr		S2
Carex leporina	harstarr		H
Carex pilulifera	pillerstarr		H
Centaurium littorale	kustarun		H
Centaurium pulchellum	dvärgarun		H
Chimaphila umbellata	ryl	EN	S2
Cuscuta epithymum	ljungsnärja	VU	
Dactylorhiza maculata ssp. maculat	jungfru Marie nycklar		H, S1
Dactylorhiza sambucina	Adam och Eva		
Danthonia decumbens	knägräs		H
Dianthus deltoides	backnejlika		H
Eleocharis acicularis	nålsäv		H
Fraxinus excelsior	ask	VU	
Glaux maritima	strandkrypa		H
Helianthemum nummularium	solvända		H
Hepatica nobilis	blåsippa		S1
Hypochoeris maculata	slätterfibbla		H
Juncus gerardii	salttåg		H
Lathyrus linifolius	gökärt		H
Leontodon autumnale	höstfibbla		H
Leucnathemum vulgare	prästkraze		H
Leymus arenarius	strandråg		
Linnaea borealis	linnea		
Linum catharticum	vildlin		H
Melampyrum cristatum	korskovall	NT	H
Myosotis discolor	brokförgätmigej		H

Myosotis ramosissima	backförgätmigej		H
Myosotis stricta	vårförgätmigej		H
Nardus stricta	stagg		H
Ophioglossum vulgatum	ormtunga		H
Plantago maritima	gulkämpar		H
Platanthera bifolia	nattviol		H
Polygala vulgaris	jungfrulin		H
Polygonum minus	rosenpilört		H
Primula veris	gullviva		H
Ranunculus bulbosus	knölsmörlomma		H
Ranunculus flammula	ältranunkel		H
Rhinanthus minor	ängsskallra		H
Sanicula europea	sårläka		S2
Saxifraga granulata	mandelblomma		H
Scorzonera humilis	svinrot		H
Sedum telephium	kärleksört		
Spergularia marina	saltnarv		H
Tilia cordata	lind		S3
Trifolium dubium	trådklöver		H
Trifolium fragiferum	blåsklöver		H
Triglochin maritima	havssälting		H
Triglochin palustre	kärssälting		H
Veronica serpyllifolia	majveronika		H
Vicia lathyroides	vårvicker		H
Vicia tetrasperma	sparvvicker		H
Viola canina	ängsviol		H
Insekter			
Argynnis niobe	hedpärlemorfjäril	NT	
Clostera anachoreta	svartfläckig högstjärt	NT	
Clostera anastomosis	brungrå högstjärt	NT	
Dicycla oo	kretsfly	NT	
Hesperia comma	silversmygare	NT	
Lygephila viciae	tvärinjerat vickerfly	NT	
Parnassius apollo scandinavicus	fastlandsapollo	EN	
Zygaena minos	klubbsprötad bastard- svärmare	NT	
Fiskar			
Anguilla anguilla	ål	CR	
Fåglar			
Caprimulgus europaeus	nattskärra	NT	
Columba oenas	skogsduva		
Dendrocopos minor	mindre hackspett	NT	
Dryocopus martius	spillkråka		
Haliaeetus albicilla	havsrör	NT	ÅGP
Jynx torquilla	göktyta	NT	
Somateria mollissima	ejder	NT	
Sterna hirundo	fisktärna		

11. Referenslista

Artdatabanken. 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010.

Artportalen.se

Edqvist, M. & Karlsson, T. (red.). 2007. Smålands flora. SBF-förlaget, Uppsala.

Ekstam, Forshed. 1992. Om hävden upphör. Naturvårdsverket.

Kalmar läns museum. 2003. Örapporter.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 1980. Bildande av naturreservatet Rågö.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 1980. Skötselplan för Rågö naturreservat.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 1989. Friluftslivets riksintressen, Kalmar län.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 1989. Naturvårdens riksintressen, Kalmar läns fastland.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 1996. Fastställelse av skötselplan för Rågö naturreservat.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 1997. Natur i Östra Småland.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 2002-2004. Ängs- och Betesmarksinventeringen.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-området Rågö (Västerviks skärgård).

Länsstyrelsen i Kalmar län. 2007. Beslut om nya föreskrifter för Rågö naturreservat, Västerviks kommun.

Länsstyrelsen i Kalmar län. Åtgärdsplaner för EU:s miljöstöd.

Nitare, J. 2000. Signalarter, indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsen.

Rago.nu

Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister.

Samuelsson, A. 1973. Rågö skärgård, vegetationskartering.

Smålands flora. Utdrag ur databas över rödlistade kärlväxter och kryptogamer.

Svantesson, S-I. 1999. Beskrivning till jordartskartan 7G Västervik SO/7H Loftahammar SV. Sveriges geologiska undersökning Ae 124.

Wik, N-G, Bergström, U, Bruun, Å, Claeson, D, Jelinek, C, Juhojuntti, N, Kero, L, Lundqvist, L, Stephens, M B, Sukotjo, S, & Wikman, H. 2005. Beskrivning till regional berggrundskarta över Kalmar län. Sveriges geologiska undersökning Ba 66.

Bilaga

6.1 Skötselplanekarta